

**MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOYIY
KOMPETENSIYALARINI MILLIY TARBIYA ASOSIDA SHAKLLANTIRISHNING
MAZMUN VA MOXIYATI**

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha katta yoshdagi bolalar uchun milliy tarbiya asosida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishning mazmuni-moxiyati, usullari va ahamiyati haqida soʻz yuritiladi.

Kalit soʻzlar: ijtimoiy kompetensiya, emotsional intellekt, madaniy qadriyatlar, milliy qadriyatlar, empatiya, ijtimoiy fazilatlar, anʼana, integratsiya, etik meʼyorlar.

**СОДЕРЖАНИЕ И ХАРАКТЕР ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация. В данной статье говорится о содержании, сущности, методах и значении формирования социальных компетенций на основе национального образования у детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: социальная компетентность, эмоциональный интеллект, культурные ценности, национальные ценности, эмпатия, социальные качества, традиции, интеграция, этические нормы.

**THE CONTENT AND ESSENCE OF DEVELOPING SOCIAL COMPETENCIES OF
PRESCHOOL CHILDREN IN SENIOR AGE BASED ON NATIONAL EDUCATION**

Annotation. This article discusses the content, essence, methods and significance of the formation of social competencies based on national education in preschool children.

Keywords: social competence, emotional intelligence, cultural values, national values, empathy, social qualities, traditions, integration, ethical standards.

Kirish. Maktabgacha taʼlim tashkilotidagi ijtimoiy muhit – bu bolaning tengdoshlari va pedagogi bilan oʻzaro munosabati, guruhda tashkil etilgan bir butun jamoa. Uning ishtirokchilari – bolalar, ota-onalar, tarbiyachi va boshqa pedagoglar.

Shaxsning kompetensiyasini rivojlantirishning asosiy gʻoyasi nafaqat rasmiy taʼlim sharoitida bilim va koʻnikmalarni egallash, balki ushbu bilimlarni shaxsning real hayotda qoʻllay olishidir.

Maktabgacha yosh davri insonning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishida eng muhim bosqichlardan biridir. Bu davrda bolalar ijtimoiy hayotga kirish, boshqa odamlar bilan oʻzaro munosabatlar oʻrnatish, shuningdek, oʻz-oʻzini anglash va oʻziga nisbatan ijtimoiy koʻnikmalarni rivojlantirishni boshlaydilar. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda milliy tarbiya muhim rol oʻynaydi, chunki bu yoshdagi bolalar milliy qadriyatlar, anʼanalar va madaniyatga asoslangan koʻnikmalarni oʻzlashtira boshlaydilar. Bu jarayonning maqsadi bolalarni oʻz xalqi, yurtiga hurmat va sevgi bilan yondashishga, oʻzaro muloqotda ijtimoiy meʼyorlarni hisobga olishga oʻrgatishdan iborat.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishning mohiyati:

a) milliy qadriyatlarni o'rgatish: Bolalarga o'z millatining tarixiy, madaniy va axloqiy qadriyatlari haqida ma'lumot berish, ularni o'z madaniyatiga, tiliga va urf-odatlariga nisbatan mehr-muhabbat tuyg'ularini shakllantirish.

b) ijtimoiy fazilatlarni rivojlantirish: Ijtimoiy ko'nikmalarni, masalan, o'zaro hurmat, hamkorlikda ishlash, boshqalar bilan muloqot qilish va kelishuvga erishish kabi ijtimoiy fazilatlarni bolalarda rivojlantirish.

d) mustaqillik va javobgarlikni shakllantirish: Bolalarni o'z fikrini ifodalashga, qarorlar qabul qilishda erkinlikka o'rgatish, shuningdek, o'z xatti-harakatlari uchun javobgarlikni his qilishga targ'ib qilish.

e) empatiya va xayrixohlikni rivojlantirish: Bolalarda boshqalar bilan hamdardlik va rahmshafqatni rivojlantirish, ularni boshqalarning his-tuyg'ulariga hurmat bilan yondashishga o'rgatish.

Ijtimoiy kompetensiya, asosan, shaxsning jamiyatdagi o'zaro munosabatlarda muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar, bilimlar va qiymatlarni o'z ichiga oladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy kompetensiya quyidagi asosiy komponentlardan iborat:

Emotsional intellekt – bolalar o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqarish va boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Ijtimoiy o'zaro munosabatlar – bolalar o'zaro do'stona munosabatlarni o'rnatish, jamoada ishlash, boshqalarni hurmat qilish kabi ko'nikmalarni o'zlashtiradilar.

Axloqiy va madaniy qadriyatlar – bolalar jamiyatning axloqiy me'yorlariga rioya qilish, adolat, halollik, to'g'rilik kabi qadriyatlarni qabul qilishadi.

Tadqiqot metodlari. Milliy tarbiya, o'z millati va madaniyatiga hurmat, o'zligini anglash va jamiyatda faol a'zo bo'lishni o'rgatish jarayonidir. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni milliy tarbiya asosida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishning mazmuni quyidagilardan iborat:

1. Milliy an'analarga hurmat.

Bolalarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularni o'z millatining tarixiy va madaniy merosi bilan tanishtirish, bolada milliy identifikatsiya hissini rivojlantiradi. Masalan, bolalarni milliy bayramlar, urf-odatlar va oilaviy an'analarga jalb qilish orqali ularning ijtimoiy kompetensiyalarini kuchaytirish mumkin. Bu jarayonda bolalar milliy qadriyatlar asosida o'zaro muloqot qilishni o'rganadilar.

2. O'zaro munosabatlar va jamiyatga integratsiya.

Milliy tarbiya asosida bolalarga o'zaro munosabatlarni hurmat bilan o'rganish, boshqalar bilan muloqot qilishda milliy ahamiyatga ega axloqiy qoidalarni o'rgatish zarur. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun bu ko'nikmalar do'stlik, yordam, birgalikda o'ynash va umumiy maqsadga erishish kabi oddiy vazifalar orqali shakllanadi. Masalan, o'yinlar orqali bolalarga birgalikda ish tutish, boshqalarning fikrini hurmat qilish kabi ko'nikmalarni o'rgatish mumkin.

3. Vatanparvarlik va etik me'yorlar.

Milliy tarbiya bolalarga vatanparvarlikni, jamiyatga foydali fuqarolik vazifalarini bajarishni, o'z tarixiga va madaniyatiga sodiqlikni o'rgatadi. Bu, ayniqsa, ijtimoiy kompetensiya uchun

muhimdir, chunki bu fazilatlar bolalarni o'zaro hurmat qilish va jamiyatga foydali a'zolar bo'lishga rag'batlantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga vatanni sevish, uning tarixini, urf-odatlarini va madaniyatini o'rganish, milliy qadriyatlarni qadrlash, axloqiy mas'uliyatni his qilishni o'rgatish orqali bu ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin.

4. Ijtimoiy o'zaro hurmat va aksiyalov.

Milliy tarbiya bolalarda o'zaro hurmat va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishga yordam beradi. Bolalarni kichik jamoalarda o'yinlar va faoliyatlar orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga jalb qilish muhimdir. Bu jarayonda bolalar bir-birining hissiyotlarini tushunish, o'zlarini boshqalarga moslashtirish, umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda ishlashni o'rganadilar.

Natijalar va muxokama. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun milliy tarbiya asosida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishda quyidagi usullarni qo'llash mumkin:

1. O'yinlar va faoliyatlar: O'yinlar bolalar uchun eng samarali tarbiyaviy vositalardan biridir. Milliy mavzudagi o'yinlar orqali bolalar ijtimoiy ko'nikmalarni, bir-biriga yordam berish, boshqalar bilan ishlash kabi ko'nikmalarni o'rganadilar.

2. Qahramonlarni o'rganish: Milliy qahramonlar, tarixiy shaxslar va yuksak axloqiy fazilatlarni namoyish etgan shaxslar haqida hikoyalar o'qish, bolalarda ijtimoiy va axloqiy kompetensiyalarni shakllantirishga yordam beradi.

3. Suhbatlar va muhokamarlar: Bolalar bilan milliy qadriyatlar, tarixiy voqealar, oilaviy an'analar haqida suhbatlar tashkil qilish orqali ularni ijtimoiy va axloqiy qoidalar haqida o'ylashga undash mumkin.

4. San'at va madaniyat: Milliy qo'shiqlar, raqslar, ertaklar va adabiyot orqali bolalarga o'z millatining madaniyatini singdirish, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi.

Xulosa. Maktabgacha yoshdagi bolalarni vatanparvar, insonparvar, mehnatsevar, ma'nan yetuk, axloqan yuksak insonlar bo'lib voyaga yetishi ko'p jihatdan oilada va maktabgacha ta'lim tashkilotida ularga berilgan milliy tarbiyadan ta'lim-ta'limiy jarayonlarda samarali foydalanishga bog'liqdir. Shunday ekan, bu tizim faoliyatini yanada kuchaytirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har tomonlama qulay shart-sharoitlar yaratish, ularga maktabgacha yoshdagi bolalarni keng jalb etish farzandlarimizning barkamol va yetuk shaxs bo'lib shakllanishida muhim o'rin tutadi.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalar uchun milliy tarbiya asosida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish – bu ularga jamiyatda muvaffaqiyatli va mas'uliyatli a'zo bo'lishni o'rgatish jarayonidir. Milliy qadriyatlar va an'analar asosida tarbiyalangan bolalar o'zaro hurmat, vatanparvarlik, axloqiy mas'uliyat va ijtimoiy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Ushbu jarayon maktabgacha ta'limning ajralmas qismi bo'lib, bolalarning shaxsiy rivojlanishiga va jamiyatga integratsiyasiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonun. – T.: 2019-yil 16-dekabr, O'RQ-595-son.

2. Z.Z. Yakubova. Milliy tarbiya asoslari. O'quv qo'llanma, Zuxra Baraka Biznes nas'hiryot. Tos'hkent- 2023

3. Sh.A. Sodiqova, Z.Z. Yakubova, Maktabgacha ta'lim tarbiyani tashkil etish (2-bo'lim) O'quv qo'llanma, Zuxra Baraka Biznes nas'hiryot. Tos'hkent- 2023

4. Yakubova, Z. Z. (2023). MILLIY TARBIYA ASOSIDA BOLA SHAXSINI RIVOJLANTIRISHDA OILA, MAXALLA VA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLAR HAMKORLIGI. *GOLDEN BRAIN*, 1(15), 141-147.

5. Zikirovna, Y. Z. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MILLIY AN'ANALAR RUHIDA TARBIYALASH. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 4(1), 181-186.

6.Yakubova, Z. Z. (2023). NATIONAL VALUES OF PRESCHOOL CHILDREN BASICALLY FORMING EDUCATIONAL AND MORAL QUALITIES. *European International Journal of Pedagogics*, 3(01), 51-55.

7.Zikirovna, Y. Z. (2023, February). EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE SPIRIT OF NATIONAL TRADITIONS. In *Conference Zone* (pp. 257-262).

8.Джамилова, Н. Н. (2012). К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАТОРСКИХ КАЧЕСТВ У ДОШКОЛЬНИКОВ (материалы исследования). *Педагогические науки*, (2), 11-15.

9.Джамилова, Н. Н. (2010). Формирование и развитие организаторских качеств у обучаемых в процессе непрерывного образования. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 8, 91-93.

10.Джамилова, Н. Н. (2019). Педагогические механизмы развития инициативности у студентов педагогических вузов. дис... докт. пед. наук.

11.Джамилова, Н. Н., Кадирова, Н. М., & Жамилова, Ф. М. (2021). Теоретическое и практическое состояние проблемы развития профессиональных качеств будущих педагогов. *Управление дошкольным образовательным учреждением*, (3), 56-61.